

Українські фахівці взяли участь у конгресі AACR — 2023

DOI: 10.32471/clinicaloncology.2663-466X.49-1.30317

Щорічний конгрес Американської асоціації дослідження раку (American Association for Cancer Research — AACR), що проходив 14–19 квітня 2023 р. в Орландо (штат Флорида, США), відвідала делегація з України на чолі з директором Національного інституту раку Оленою Єфіменко. Це повністю відповідає задумці організаторів: цього року вони вирішили побачити у своєму тісному колі професіоналів-однодумців нові обличчя, а не лише ті, що постійно прикрашають високі фахові форуми. Українською командою запрошення було прийняте із вдячністю, але сама поїздка за умов війни здавалася нездійсненною. Проте завдяки підтримці МОЗ України, посольства США в Україні, компанії «Аудубон Біосаєнс» і Фонду миру та розвитку пазл склався, та розпочався майже тижневий науково-практичний захід, завдяки якому вдалося познайомитися з найвідомішими представниками онкологічної галузі, передовими практиками та заручитися підтримкою організаторів навчання та стажувань для майбутнього обміну досвідом.

У цьогорічному конгресі AACR взяли участь понад 21 тис. дослідників, лікарів, організаторів охорони здоров'я та інших експертів у галузі досліджень та медичної практики з усього світу. Загалом було представлено понад 6300 доповідей, з яких 600 — у формі виступів. Місія організації, що налічує понад 54 тис. учасників із 130 країн, полягає в акумуляції та просуванні досвіду профілактики та лікування онкопатології за допомогою досліджень, освітніх заходів, співробітництва, професійного діалогу та захисту прав пацієнтів і фахівців галузі.

AACR фінансує дослідження безпосередньо, а також у співпраці з численними організаціями, що займаються онкологічними захворюваннями. Як науковий партнер Stand Up To Cancer AACR забезпечує експертне рецензоване адміністрування грантів і науковий нагляд за командними науковими та індивідуальними грантами для дослідницьких проєктів з вивчення раку, які можуть покращити результати пацієнтів.

AACR фінансує дослідження безпосередньо, а також у співпраці з численними організаціями, що займаються онкологічними захворюваннями. Як науковий партнер Stand Up To Cancer AACR забезпечує експертне рецензоване адміністрування грантів і науковий нагляд за командними науковими та індивідуальними грантами для дослідницьких проєктів з вивчення раку, які можуть покращити результати пацієнтів.

Експрезидент AACR **Ліза М. Кусенс** (Lisa M. Coussens) зазначила, що програмою конгресу передбачено дещо для кожного професійного напрямку, який задіяно у вирішенні складної проблеми раку. «Якщо ми чогось навчилися за останні 5 років, це те, що всі дисципліни повинні спілкуватися одна з одною, — підкреслила Л.М. Кусенс. — Ми дізналися, що розвиток онкології наразі досяг дуже важливої кульмінаційної точки, де все поєдналося — від хімії, фізіології та імунології до біоінженерії, молекулярної біології та відкриття ліків».

«Нам потрібно ризикувати», — закликав учасників конгресу голова програмного комітету **Роберт Х. Вондерхайде** (Robert H. Vonderheide). Цього року конгрес проходив під гаслом «Просування кордонів онкологічної науки та медицини» (Advancing the Frontiers of Cancer Science and Medicine), оскільки «ми не задоволені тим, де ми зараз», — підкреслив Р. Вондерхайде. За його словами, тільки рух, тільки погляд у майбутнє без страху та з вірою у власні сили дозволять вийти за рамки статус-кво.

КРАЦІ З КРАЦІХ

Під час конгресу президентом AACR на 2023–2024 рр. обрано **Філіпа Д. Грінберга** (Philip D. Greenberg), професора, керівника Програми з імунології відділу клінічних досліджень в Онкологічному центрі Фреда Хатчінсона (Fred Hutchinson Cancer Center). Міжнародно визнаний експерт з імунотерапії раку, він глибоко дослідив механізми, за допомогою яких реалізується Т-клітинна відповідь. Зокрема, розкрив засоби взаємодії CD4-позитивних хелперних та CD8-позитивних цитотоксичних Т-клітин для знищення пухлинних клітин. Команда доктора Ф. Грінберга продовжує розробляти та випробовувати нові стратегії генетичного перепрограмування Т-клітин пацієнта для ще більш ефективного спрямування на рак. Їх використовують для розробки засобів лікування пацієнтів з гострим мієлоїдним лейкозом, меланою,

раком яєчника, раком підшлункової залози та кількома іншими видами раку, досліджують у клінічних випробуваннях.

Із 289 членів Академії AACR 56 є нобелівськими лауреатами, зокрема професор, завідувач кафедри імунології Центру онкології (Cancer Center MD Anderson) **Джим Еллісон** (Jim Allison). Він отримав Нобелівську премію з фізіології та медицини у 2018 р. за створення нового ефективного способу боротьби з раком шляхом лікування імунної системи, а не пухлини (www.mdanderson.org). Вирішальним відкриттям Д. Еллісона було блокування білка на Т-клітинах, який діє як гальмо їх активації для атаки на пухлинні клітини. Вчений розробив антитіло для блокування білка контрольної точки CTLA-4 і продемонстрував успішність цього підходу на експериментальних моделях. Його робота призвела до розробки першого інгібітора імунної контрольної точки. Yervoy (іпілімумаб) схвалений для лікування метастазуючої або нерезектабельної меланоми Управлінням з контролю за харчовими продуктами і лікарськими засобами (Food and Drug Administration — FDA) США у 2011 р.

Препарат, комерційно відомий як Yervoy, став першим, завдяки якому подовжено виживаність пацієнтів із пізньою стадією меланоми (згідно з інструкцією медіана загальної виживаності 10 міс порівняно з 6 міс у групі порівняння). Подальші дослідження свідчать, що 20,8% пацієнтів, які отримали лікування, живуть щонайменше 3 роки*, серед них чимало таких, що живуть 10 років і більше, що є безпрецедентними результатами. Наступні дослідження розширили даний підхід до нових цілей, особливо до білка програмованої клітинної смерті 1 (PD-1) та одного з його лігандів (PD-L1) (анти-PD-1/PD-L1-терапія). Відповідні препарати схвалені для лікування певних типів і стадій меланоми, раку легень, нирки, сечового міхура, шлунка, печінки, шийки матки, товстого кишечника, голови та шиї, а також лімфоми Ходжкіна.

Теперішня дружина Д. Еллісона — **Падмані Шарма** (Padmanee Sharma) — працює у відділенні медичної онкології сечостатевої сфери в центрі раку MD Anderson, удосконалюючи імунотерапію раку нирки та сечового міхура.

ПУБЛІКАЦІЯ НАУКОВИХ РОБІТ

На 2-й день конгресу українська делегація познайомилася з редакторами та членами редколегій рецензованих журналів AACR, яких наразі налічується 10. Більшість з них виходять з друку щомісячно та навіть 2 рази на місяць. Американські колеги висловили готовність допомогти українським науковцям із публікацією наукових праць.

Так, **Роберт Крюгер** (Robert Kruger), головний виконавчий редактор «Cancer Discovery», висловив захоплення українськими лікарями, зокрема онкологами, які продовжують лікувальну та дослідницьку роботу у скрутний воєнний час. Колега Р. Крюгера по виданню, редактор новин **Сюзан Роз** (Suzanne Rose), у дружній

атмосфері провела інтерв'ю з О. Єфіменко. Журналістку цікавили проблеми та надії, які мають онкологи в боротьбі за краще майбутнє для своїх пацієнтів.

Розвивати зв'язки з колегами з України також має намір **Фредерік Бімар** (Frédéric Viemar), директор департаменту міжнародної співпраці AACR. Його справжнім покликанням є відкриття та розвиток талантів.

Пола Голдберга (Paul Goldberg) — редактора і видавця журналу «The Cancer Letter» — пов'язує з цим виданням 37-річний трудовий шлях. Публіцист та автор книг, він особливо переймається проблемами доступності лікування та медичної етики й зацікавлений в інформаційній підтримці діяльності українських лікарів та вчених.

ЗАПРОШЕННЯ ДО ТВОРЧОЇ СПІВПРАЦІ

Великий досвід роботи над проектами в медичній сфері має **Джонатан Чернофф** (Jonathan Chernoff), молекулярний біолог, біохімік, що працює у відділі фармакології Онкологічного центру Фокса Чейза (Fox Chase Cancer Center). Знавець українських традицій, він готовий допомагати в організації онлайн- та очного навчання/стажування лікарів та молодих вчених, подачі заявок на отримання грантів тощо.

Джо Рамос (Joe W. Ramos), директор Центру дослідження раку Луїзіани (Louisiana Cancer Research Center), працює над визначенням основних механізмів, які контролюють інвазію ракових клітин, і використанням цих знань у розробці ліків. У даний час він і його команда вивчають порушення регуляції клітинної сигналізації при гліобластомі, раку шкіри та нирки і розробляють ліки для блокування росту та інвазії цих пухлин. У його лабораторії завжди раді новим ідеям та творчим зв'язкам, тож готові працювати разом з українськими дослідниками, у тому числі приймаючи їх на стажування.

Приємні спогади у членів української делегації залишилися після зустрічі з **Робертом Вінном** (Robert A. Winn), директором Онкологічного центру Массі Університету Співдружності Вірджинії (Virginia Commonwealth University Massey Cancer Center). Команда із 150 дослідників та вчених під керівництвом Р. Вінна вивчає взаємодію спільноти та сектору охорони здоров'я, проблеми нерівності в доступі до медичних послуг. Під час пандемії вони організували «Facts & Faith Fridays» — це партнерство між онкологічним центром VCU Massey Cancer Center та афроамериканською релігійною спільнотою.

Співпрацю з американськими онкологами вже налагоджують науковці, які, зокрема, тимчасово проживають та працюють у США. Серед них — **Дінара Риспаєва**, що наразі працює в Онкологічному центрі Університету Брауна (Cancer Center at Brown University). Його директор, **Вафік Аль-Дейрі** (Wafik S El-Deiry), є редактором кількох рецензованих журналів з онкології.

НА ПЕРЕДОВОМУ КРАЇ ПРАКТИЧНОЇ ОНКОЛОГІЇ

Особливо запам'яталися українській делегації зустрічі для обміну досвідом у мережі клінік «AdventHealth» (м. Орландо). Вельми цікаво було долучитися до повсякденної роботи виконавчого директора «AdventHealth», торакального хірурга-онколога **Марка Сосінського** (Mark A. Socinski) та медичного директора **Тарєка Мехайла** (Tarek Mekhail).

Довга та змістовна історія співпраці пов'язує українських онкологів з **Брюсом Хогі** (Bruce Haughey), який спеціалізується на раку голови, шиї та основи черепа. У 1990-ті роки він відвідував Україну з метою обміну досвідом, а в ці квітневі дні допоміг з організацією візиту української делегації. Хірург-віртуоз, що незмінно включений до списку найкращих лікарів Америки з лікування раку та найкращих лікарів Америки за спеціальністю «отоларингологія — хірургія голови та шиї» з моменту створення цих рейтингів. Наразі відділ Б. Хогі готовий прийняти фахівців з України на стажування.

Завдяки **Мішель Атанас** (Michell Athanase), директору «AdventHealth» з розвитку співробітництва та нових ринків, українська делегація ознайомилася з організацією допомоги пацієнтам. Із хворими тут працює ціла команда фахівців (медичний онколог, променеви онколог, реабілітолог, психолог, соціальний працівник). Цілком можливим та бажаним наразі є навчання в американських закладах освіти не тільки лікарів, а й медсестер та організаторів охорони здоров'я з України.

Під час допомоги хворим онкологічного профілю завжди хочеться зробити для них дещо більше, те, що виходить за рамки традиційних, але все ще не бездоганих підходів до лікування. Саме тому у стінах «AdventHealth» є інститут раку, в якому щорічно проводиться понад 175 клінічних випробувань. Маючи команду з двох сотень онкологів світового класу, він є одним із найактивніших центрів клінічних випробувань у Флориді.

Тут є сучасна лабораторія, де забір матеріалу, тестування, обробка та зберігання виконуються згідно з вимогами Належної лабораторної практики (Good Laboratory Practice — GLP). **Джозуа Сміт** (Joshua Smith), старший менеджер лабораторії, під час невеликої екскурсії ознайомив із різними напрямками її роботи, продемонстрував найновіше обладнання для проведення різноманітних досліджень (трансляційних, доклінічних, клінічних). За його словами, пацієнти не тільки отримують у клініці допомогу, але й намагаються робити свій внесок у розвиток передових медичних методів, підтримуючи власний біобанк лабораторії, жертвуючи зразки біоматеріалів.

ДОСЛІДЖЕННЯ — ЦЕ ПРИВІД ЖИТИ ДАЛІ

На завершення — історія, що надихає. Фраза, почута композитором та виконавцем Террі Джорданом (Terry Jordan) від радіолога, — «на основі моїх досліджень» (based on my RESEARCH), подарувала йому надію на виживання з раком горла в далекому 2006 р. З тих пір, захворівши на рак передміхурової залози у 2015 р. та лімфому у 2021 р., Т. Джордан зберігає відданість дослідженням, беручи участь у благодійних акціях на підтримку пошуку нових ліків від онкопатології.

Впевнені, що започаткована співпраця з провідними установами, організаціями та клініками допоможе удосконалити надання допомоги пацієнтам із онкологічними захворюваннями, створить передумови для спільних освітніх та наукових проєктів з досліджень раку в Україні, дозволить покращити рівень діагностики та лікування, а пацієнтам з онкопатологією — підвищить тривалість та якість життя.

Олена Єфіменко

*Fellner C. (2012) Ipilimumab (yervoy) prolongs survival in advanced melanoma: serious side effects and a hefty price tag may limit its use. P. T. Sep; 37(9): 503–30.